

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA 9C

1. NÁHRADNÍ TERMÍN

C9PCD26C0T03

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 30

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Do této oblasti se předloni **vydali** dvě desetičlenné expedice polárníků.

1 bod

1 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

- A) Výchozí text je zapsán pravopisně správně.
- B) Výchozí text obsahuje pravopisnou chybu: místo *předloni* má být *před loni*.
- ☒ C) Výchozí text obsahuje pravopisnou chybu: místo *vydali* má být *vydaly*.
- D) Výchozí text obsahuje pravopisnou chybu: místo *desetičlenné* má být *desetičlené*.

Komentář

Pokud je podmět rodu ženského v čísle množném (tj. *expedice*), v koncovce přičestí činného musí být *-y* (*se vydaly*).

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 2–4

TEXT 1

(1)

Vždy říkala moje máma mi,
nestahuj kalhoty, dokud nepřijde tsunami!
A tak to nedělám, byť vody mám po kolena,
věřím, že to nic neznamená.

Já vidím sklenku z půlky plnou,

i když je zcela prázdná,

neměj mě za blázna,

vždyť je to věc krásná,

neustále bejt pozitivní,

i když je všude jenom špína a ty v ní.

(2)

A co vykládáš mi zas tu,

že je moře plný plastu

a velryby hynou,

hele, né mojí vinou.

Čekáš doopravdy, že omezím igelit?

To chce klid!

Vždyť šance, že zrovna igelitka vode mě

ňákou z nich vodkrágovala, je fakt malá!

A abych si bral vlastní tašku,

když du na nákup?

Nejsem hňup!

(3)

Netrápím se, že se svět otepluje,
teplo je fajn, mně vyhovuje.

Netrápím se, že maj ledovce tát,
bude v čem se vykoupat!

Netrápím se, že vzduch **nič**í výpary.

Mně dobře je uvnitř mý nový káry!

Za to všechno jsem fakt strašně rád!

(4)

Koukám se skrz skla růžovejch brejlí,

to je disciplína, co ovládám nejlíp.

Nevidím zlo, neslyším zlo,

je to zázrak, je to kouzlo,

je to recept, jak vždy život bezvadnej mít.

Je to nejvíc!

(Xindl X: Růžový brejle; upraveno)

TEXT 2

Nespisovný prostředek typu A vzniká tak, že se před počáteční samohlásku spisovného slova přidá souhláska, např. *u nás doma* → *hu nás doma*.

Nespisovný prostředek typu B vzniká jinak, než je uvedeno výše.

1 bod

2 Které z následujících slov podtržených v TEXTU 1 je nespisovným prostředkem typu A?

(Úlohu řešte na základě definic uvedených v TEXTU 2.)

- A) né
- B) du
- ☒ C) vode
- D) ňákou

Komentář

Nespisovná podoba spisovné předložky *ode* vznikla přidáním souhlásky *v-* před počáteční samohláskou této předložky.

1 bod

3 Které z následujících tvrzení odpovídá TEXTU 1?

- A) Ten, kdo v textu promlouvá, popírá globální oteplování.
- B) Ten, kdo v textu promlouvá, se cítí být zodpovědný za úhyn velryb.
- ☒ C) Ten, kdo v textu promlouvá, dává najevo, že vnímá svět optimisticky.
- D) Ten, kdo v textu promlouvá, přiznává, že šťastně se cítí pouze ve svém autě.

Komentář

Pravdivost tvrzení uvedeného v možnosti C) dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny barevně.

1 bod

4 Které z následujících tvrzení o výrazu *ničí* je pravdivé?

(Výraz *ničí* je v TEXTU 1 vyznačen tučně. Souvětí s posuzovaným výrazem jsou gramaticky správná.)

- A) Výraz *ničí* je slovesem jak v TEXTU 1, tak v souvětí *Řekl mi, že ho ničí zrada nebolela tak jako ta moje*.
- B) Výraz *ničí* je zájmenem jak v TEXTU 1, tak v souvětí *Řekl mi, že ho ničí zrada nebolela tak jako ta moje*.
- C) Výraz *ničí* je v TEXTU 1 zájmenem, ale v souvětí *Řekl mi, že ho ničí zrada nebolela tak jako ta moje* je slovesem.
- ☒ D) Výraz *ničí* je v TEXTU 1 slovesem, ale v souvětí *Řekl mi, že ho ničí zrada nebolela tak jako ta moje* je zájmenem.

Komentář

Výraz *ničí* je v TEXTU 1 slovesem (jde o tvar slovesa *ničit*) a v souvětí *Řekl mi, že ho ničí zrada nebolela tak jako ta moje* je zájmenem (*ničí zrada ho tak nebolela* = zrada žádného jiného člověka ho tak nebolela).

max. 2 body

5 Ke každé z následujících podúloh (5.1 a 5.2) napište současné (tj. ne zastaralé) spisovné slovo, které odpovídá zadání a zároveň není vlastním jménem.

(Slova musí být zapsána pravopisně správně.)

- 5.1 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem VTIPKOVAT, skloňuje se podle vzoru HRAD a obsahuje předponu.

- 5.2 Napište přídavné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného tříslabičné, je příbuzné se slovem HOŘET, skloňuje se podle vzoru MLADÝ a neobsahuje předponu.

Řešení

5.1 např. důvtip

5.2 např. hořlavý

max. 3 body

6 Přiřadte k jednotlivým tvrzením (6.1–6.3) odpovídající větu (A–E).

(Každá věta z možností A–E obsahuje přísudek slovesný, který je vyjádřen pouze jedním slovesným tvarem. Žádná možnost z nabídky A–E nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

6.1	Tato věta obsahuje sloveso užitě v oznamovacím způsobu a činném rodě.	<u>C)</u>
6.2	Tato věta obsahuje sloveso užitě v podmiňovacím způsobu a trpném rodě.	<u>B)</u>
6.3	Tato věta obsahuje sloveso užitě v podmiňovacím způsobu a činném rodě.	<u>D)</u>
- A) S tím vzájemným osočováním okamžitě přestaňte.
B) Za jiných okolností by nejspíš byl přijat do našeho klubu.
C) Sobotní večery jsme většinou trávili hraním deskových her.
D) Bez pravidelných tréninků bych ten včerejší závod nevyhrál.
E) Zítra jim budu konečně představena jako jejich nová vedoucí.

Komentář

- 6.1 Tato věta obsahuje slovesný tvar *jsme trávili*, tzn. sloveso *trávit* užitě v 1. osobě čísla množného způsobu oznamovacího rodu činného.
- 6.2 Tato věta obsahuje slovesný tvar *by byl přijat*, tzn. sloveso *přijmout* užitě ve 3. osobě čísla jednotného způsobu podmiňovacího rodu trpného.
- 6.3 Tato věta obsahuje slovesný tvar *bych nevyhrál*, tzn. sloveso *nevyhrát* užitě v 1. osobě čísla jednotného způsobu podmiňovacího rodu činného.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 7–12

(1) Roku 1974 vznikla v USA legendární stolní hra na hrdiny *Dungeons and Dragons*, a to v souvislosti s narůstajícím zájmem o žánr fantasy. **Papír a tužka ale brzy přestaly stačit, a tak se už koncem 70. let objevily první larpy.** To jsou specifické hry s příběhem, v nichž jednotliví hráči osobně hrají postavy v předem vytvořeném fiktivním světě. Larpy záhy pronikly i do evropských zemí, mj. do Velké Británie a Finska. U nás však byla situace odlišná. Komunisté v tehdejší Československu nebyli žánru fantasy nakloněni, tudíž se český larp začal naplno rozvíjet až po sametové revoluci. **Za oficiální začátek českého larpu bývá považována akce *Dračí doupe* naživo, realizovaná roku 1992.**

(2) Díky larpu se můžete stát středověkým rytířem, čelit invazi zombie nebo svést bitvu proti nacistům. Larpy jsou zkrátka zábavou pro každého. Před začátkem hry je hráč seznámen s herní situací a dostane základní informace týkající se postavy, kterou bude ztvárňovat. Zatímco filmový herec mívá k dispozici podrobný scénář s dialogy, jímž se řídí, u larpu nic takového neexistuje. Pořadatelé sice připraví základní schéma (zápletku, prostředí, pravidla pro postavy), skutečnými tvůrci příběhu jsou ale samotní hráči. Na jejich vzájemné komunikaci závisí, jak se larpová hra bude vyvíjet.

Existuje mnoho typů larpových akcí. Velmi rozšířená je bitva, při níž se hráči sdružují do armád a bojují mezi sebou. Některých larpových bitev se účastní až tisíc hráčů. **Sandboxový larp** (typ larpu, poskytující hráčům vysokou míru svobody při tvorbě příběhu a velký prostor pro improvizaci) **naopak mívá obvykle 20 až 30 účastníků.** *****: larpová hra může probíhat jeden den, ale klidně i pět dní. Organizátoři larpů kromě vymyšlení dějového rámce zajišťují i potřebné zázemí. Stačí tedy zaplatit registrační poplatek, který zahrnuje např. stravu, ubytování, někdy i půjčení kostýmu, a poté se na vlastní náklady dopravit na místo konání.

(www.larpy.cz, Nový prostor 617; upraveno)

max. 2 body

7 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (7.1–7.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

		A	N
7.1	Z USA pronikl larp nejdříve do Velké Británie a až poté se dostal do Finska.	☐	☒
7.2	První česká larpová akce se konala 18 let poté, co proběhla první larpová akce v USA.	☐	☒
7.3	V ceně registračního poplatku na larpovou akci je zahrnuta například strava a doprava na místo konání.	☐	☒
7.4	V případě sandboxového larpu je stanoven jak minimální počet hráčů (tj. 20), tak maximální počet hráčů (tj. 30).	☐	☒

Komentář

Nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

max. 2 body

8

8.1 Napište významový poměr, který se uplatňuje mezi větami v souvětí tučně vyznačeném v první části výchozího textu.

8.2 Napište, kolik je celkem souvětí v první části výchozího textu.

Komentář

8.1 V posuzovaném souvětí se uplatňuje poměr důsledkový: druhá věta souvětí (*a tak se už koncem 70. let objevily první larpy*) vyjadřuje důsledek věty první (*Papír a tužka ale brzy přestaly stačit*).

8.2 V první části výchozího textu se nachází celkem tři souvětí, a to:

- *Papír a tužka ale brzy přestaly stačit, a tak se už koncem 70. let objevily první larpy.*
- *To jsou specifické hry s příběhem, v nichž jednotliví hráči osobně hrají postavy v předem vytvořeném fiktivním světě.*
- *Komunisté v tehdejší Československu nebyli žánru fantasy nakloněni, tudíž se český larp začal naplno rozvíjet až po sametové revoluci.*

1 bod

9 Která z následujících možností nejspíše patří na vynechané místo (*****) ve výchozím textu?

- ☒ A) Rozdíly jsou také v délce trvání
- ☐ B) Rozdíl mezi larpy stírá délka trvání
- ☐ C) Jediný rozdíl mezi larpy je v délce trvání
- ☐ D) Těmito rozdíly se myslí především délka trvání

Komentář

Ve třetím odstavci výchozího textu (konkrétně v úseku, který předchází vynechanému místu) je uvedeno, že *existuje mnoho typů larpových akcí*, a jako příklad jsou zmíněny základní charakteristiky dvou typů larpu – bitvy a sandboxového larpu. Na vynechané místo pak bezprostředně navazuje úsek *larpová hra může probíhat jeden den, ale klidně i pět dní*. Pokud má být zachována smyslnost výchozího textu a také textová návaznost, je nutné na vynechané místo doplnit možnost A).

Ostatní možnosti na vynechané místo prokazatelně nepatří:

- larpy trvají různě dlouho (1 den i 5 dní), rozdíl mezi nimi tedy nemůže stírat (tj. vyrovnávat, odstraňovat) délka trvání;
- larpy se liší mj. počtem hráčů (*larpových bitev se účastní až tisíc hráčů*; sandboxový larp *naopak mívá obvykle 20 až 30 účastníků*);
- slovní spojení *těmito rozdíly* neodkazuje k ničemu, co je uvedeno v bezprostředně předcházející pasáži.

1 bod

10 Která z následujících možností nejlépe vystihuje téma (tj. hlavní myšlenku) první části výchozího textu?

- ☐ A) porovnání larpu se stolní hrou
- ☐ B) porovnání larpu v USA a v Česku
- ☒ C) larp a nahlédnutí do jeho historie
- ☐ D) larp a jeho vliv na sametovou revoluci

Komentář

Účelem výchozího textu je stručně představit larp. V první části textu jsou zmíněny základní informace týkající se larpu: kdy vznikla stolní hra, z níž se larp vyvinul, kde a kdy vznikl larp, kam se následně rozšířil, nastíněn je také počátek larpu v Čechách. Tématem této části je tedy *larp a nahlédnutí do jeho historie*. Ve výchozím textu se neporovnává larp se stolní hrou ani americký larp s českým larpem; sametová revoluce je v textu zmíněna v souvislosti s počátkem českého larpu, neuvádí se však, že by na ni larp měl jakýkoli vliv.

11 Ve které z následujících možností jsou významové vztahy mezi slovy nejpodobnější vztahům mezi slovy ČESKOSLOVENSKO – ZEMĚ – FINSKO?

(Slova *Československo*, *země* a *Finsko* posuzujte ve významu, v němž jsou užita v první části výchozího textu. Správná je pouze možnost, v níž pořadí slov odpovídá pořadí *Československo – země – Finsko*.)

- A) mužský – rod – hrad
- ☒ B) komedie – drama – tragédie
- C) podmět – přísudek – předmět
- D) humoristická – povídka – literatura

Komentář

Jak v zadané trojici slov, tak v možnosti B) je druhé slovo významově nadřazené prvnímu i třetímu slovu; zároveň platí, že první a třetí slovo jsou významově souřadné (*Československo* a *Finsko* jsou *země*, *komedie* a *tragédie* jsou zástupci literárního druhu *drama*).

Možnosti A), C) a D) nesplňují zadání:

- slovo *rod* není významově nadřazené slovu *hrad* (hrad je jedním ze vzorů rodu mužského neživotného);
- mezi slovy *podmět*, *přísudek* a *předmět* je vztah významové souřadnosti (jde o větné členy);
- slovo *povídka* označuje literární žánr a není významově nadřazené slovu *literatura*.

1 bod

12 Které z následujících tvrzení o dvou úsecích podtržených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) V těchto úsecích se vyskytují celkem dvě spojky, a to NEBO a PROTI.
- ☒ B) V těchto úsecích se vyskytují celkem dvě spojky, a to NEBO a ZATÍMCO.
- C) V těchto úsecích se vyskytují celkem dvě spojky, a to PROTI a ZATÍMCO.
- D) V těchto úsecích se vyskytují celkem tři spojky, a to NEBO, PROTI a ZATÍMCO.

Komentář

V těchto úsecích se vyskytují celkem dvě spojky, a to *nebo* a *zatímco*; výraz *proti* je ve výchozím textu předložka, která se pojí se 3. pádem (*proti nacistům*).

max. 2 body

13 Rozhodněte o každém z následujících větných celků (13.1–13.4), zda je v něm správně zapsána interpunkce (A), nebo ne (N).

	A	N
13.1 Když jsem nastoupila do nové školy, brzy jsem si našla dobré kamarádky.	☒	☐
13.2 O prázdninách se nejradši věnuje míčovým sportům, jako je fotbal, vybíjená a volejbal.	☒	☐
13.3 Naše zahrada, vždy velmi pečlivě, upravená a plná květin je místem odpočinku.	☐	☒
13.4 Toto divadelní představení, které vychází ze známé knihy je určeno především dětem.	☐	☒

Komentář

13.1 Věta hlavní (*brzy jsem si našla dobré kamarádky*) je od věty vedlejší (*Když jsem nastoupila do nové školy*) správně oddělena čárkou.

- 13.2 Věta hlavní (*O prázdninách se nejradši věnuje míčovým sportům*) je od věty vedlejší (*jako je fotbal, vybíjena a volebal*) správně oddělena čárkou.
- 13.3 Věta obsahuje nevětnou konstrukci (*vždy velmi pečlivě upravená a plná květin*), která rozvíjí větný člen *zahrada* a musí být z obou stran oddělena čárkou; větný člen *upravená* je rozvíjen větným členem *pečlivě* – v těchto případech se větné členy od sebe čárkou neoddělují. Správný zápis interpunkce: *Naše zahrada, vždy velmi pečlivě upravená a plná květin, je místem odpočinku.*
- 13.4 Souvětí obsahuje vedlejší větu vloženou (*které vychází ze známé knihy*), která musí být z obou stran oddělena čárkou. Správný zápis interpunkce: *Toto divadelní představení, které vychází ze známé knihy, je určeno především dětem.*

3 body

14 Seřadte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby byla dodržena textová návaznost.

- A) Je mu nejmíň patnáct a je v devítce. Je to typ kluka, kterému stačí, aby promluvil, a hned upoutá pozornost. A je to přesně ten typ kluka, kterým Adrien nikdy nebude. Jak by s ním mohl soupeřit?
- B) Adrien ucítí v kapse vibrování telefonu. S rukavicemi se mu mobil hledá dost těžko. *Je mi líto, Adriene, ale nemůžu přijít.*
- C) Při pohledu na ty vykřičníky se Adriena zmocní zlá předtucha. Vtom cinkne další zpráva: *Slavili jsme silvestra u Francka a on mě políbil. Všechno ti budu vyprávět, Ady. Pa a šťastnej novej rok.*
- D) Adrienovi v hrdle narůstá obrovitánský knedlík. Ví, že musí odepsat, ale nejde to. Celý se klepe. Před očima mu poskakují slova zářící na displeji telefonu. Franck? Adrien zná jen jednoho Francka.
- E) On, kterému je rovných třináct let? Adrien bojuje s tlačítky. *To je skvělý, napíše konečně, nemůžu se dočkat, až mi to všechno povíš.* Z očí se mu derou slzy. Horoucí, kulaté, stupidní. „Co na tom Franckovi sakra vidíš?“ vykřikne.
- F) To je zpráva od Marion. Co se stalo? Je snad nemocná? Na schůzku přece vždy dorazila. Další vibrování, další zpráva. *Stalo se mi něco neuvěřitelného!!!*

(S. Edgarová, P. Beorn: *Přátelství napříč staletími*; upraveno)

Řešení

- 15.1 **B)**
 15.2 **F)**
 15.3 **C)**
 15.4 **D)**
 15.5 **A)**
 15.6 **E)**

B) Adrien ucítí v kapse vibrování telefonu. S rukavicemi se mu mobil hledá dost těžko. *Je mi líto, Adriene, ale nemůžu přijít.* **F)** To je zpráva od Marion. Co se stalo? Je snad nemocná? Na schůzku přece vždy dorazila. Další vibrování, další zpráva. *Stalo se mi něco neuvěřitelného!!!* **C)** Při pohledu na ty vykřičníky se Adriena zmocní zlá předtucha. Vtom cinkne další zpráva: *Slavili jsme silvestra u Francka a on mě políbil. Všechno ti budu vyprávět, Ady. Pa a šťastnej*

novej rok. **D)** Adrienovi v hrdle narůstá obrovitánský knedlík. Ví, že musí odepsat, ale nejde to. Celý se klepe. Před očima mu poskakují slova zářící na displeji telefonu. Franck? Adrien zná jen jednoho Francka. **A)** Je mu nejmní patnáct a je v devítce. Je to typ kluka, kterému stačí, aby promluvil, a hned upoutá pozornost. A je to přesně ten typ kluka, kterým Adrien nikdy nebude. Jak by s ním mohl soupeřit? **E)** On, kterému je rovných třináct let? Adrien bojuje s tlačítky. *To je skvělý, napíše konečně, nemůžu se dočkat, až mi to všechno povíš.* Z očí se mu derou slzy. Horoucí, kulaté, stupidní. „Co na tom Franckovi sakra vidíš?“ vykřikne.

max. 2 body

15 Vypište z každé z následujících vět (15.1 a 15.2) základní skladební dvojici.

(Základní skladební dvojice musí být zapsány pravopisně správně.)

- 15.1 Hlučné prostředí podle vědců významně ovlivňuje přesnost práce i naši celkovou zdravotní kondici.
- 15.2 Tento závažný problém budou podrobně popisovat nejen regionální noviny, ale i celostátní deník.

Řešení

15.1 podmět – **prostředí**; přísudek – **ovlivňuje**

15.2 podmět – (nejen) **noviny**, (ale i) **deník**; přísudek – **budou popisovat**

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 16

Máte čas v sobotu 30. května 2026? Pokud ano, přijďte do lesoparku v Letňanech a zúčastněte se charitativního běhu, který pořádáme ve spolupráci s městským úřadem pro Prahu 18. Startovním ve výši 150 Kč přispějete na provoz spolku *Stáří v pohodě*, který již třicet let pečuje o seniory.

1 bod

16 Která z následujících možností nejlépe vystihuje výchozí text?

- ☒ A) Jde o pozvánku na charitativní běh, v níž chybí například informace, kdy přesně tato akce začíná.
- B) Je to žádost o příspěvek na provoz spolku *Stáří v pohodě*, jejímž adresátem je městský úřad pro Prahu 18.
- C) Je to žádost o příspěvek na provoz spolku *Stáří v pohodě*, jejímž spoluautorem je městský úřad pro Prahu 18.
- D) Jde o pozvánku na charitativní běh, v níž jsou uvedeny všechny potřebné informace včetně toho, kdy přesně tato akce začíná.

Komentář

Cílem výchozího textu je pozvat zájemce na konkrétní akci. Autor textu navazuje kontakt se čtenářem (např. *máte čas?*; *přijďte do lesoparku*; *zúčastněte se charitativního běhu*) a uvádí základní informace o akci, např. datum (*30. května 2026*) či místo konání akce (*lesopark v Letňanech*). Další ze zásadních informací (tzn. kdy přesně tato akce začíná) však ve výchozím textu uvedena není.

17 Větný celek: Návštěvníci mají možnost seznámit se s neuvěřitelným světem ***** pod zemí.

Kterou z následujících možností je nutné doplnit na vynechané místo (***) ve výše uvedeném větném celku, aby byl gramaticky správný?**

- A) živočichů žijící
- B) živočichům žijící
- ☒ C) živočichů žijících
- D) živočichům žijících

Komentář

Podstatné jméno *živočich* musí být ve větě užito v 2. pádě (s jakým světem? → se světem *živočichů*); tvar přídavného jména *žijící* se musí shodovat s tvarem rozvíjeného podstatného jména *živočich*, musí být tedy užito také v 2. pádě.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 18

Před letními prázdninami vždy s rodiči vybíráme místo, které bychom chtěli poznat. Poměrně rychle jsme se shodli, že letos zamíříme do Ostravy. Třetí největší město České republiky má totiž turistům rozhodně co nabídnout.

Po procházce historickým centrem jsme samozřejmě zavítali do zdejšího hornického muzea. V areálu, jehož dominantou je čtyřicetimetrová věž, se skrývá hornické pracoviště v té **nejsyrovější** podobě. Čtvrt kilometru dlouhé podzemní chodby, které jsou návštěvníkům zpřístupněny, odhalují tajemství nelehké práce v dolech. Během prohlídky průvodci dokázali přehledně **zhrnout** těžbu uhlí v období 1782–1990, přiblížili nám fungování některých důlních strojů a do **detailů** popsali postupy při záchranných akcích. V podzemí jsme také narazili na zajímavé exponáty, například na figuríny havířů v životní velikosti, které realisticky zachytily toto fyzicky náročné **zaměstnání**. Část dne jsme pak strávili jako horníci a vyzkoušeli jsme si jejich každodenní rituály.

(inspirováno texty na www.kudyznudy.cz a www.jednostopouceskem.cz)

max. 4 body

18 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou v něm zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

(Slova zapište bezchybně, a to ve stejném tvaru, v němž jsou užita v textu. Podtržený výraz je zapsán správně. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

- Přídavné jméno *nejsyrovější* je 3. stupněm vyjmenovaného slova *syrový*.
- Sloveso *shrnout* je odvozeno od slovesa *hrnout* pomocí předpony *s-*.
- Podstatné jméno *detail* je cizího původu, správný zápis slova je třeba si pamatovat.
- Podstatné jméno *zaměstnání* je odvozeno od slovesa *zaměstnat*, které je příbuzné se slovem *místo*.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 19–23

Johanovi se běželo špatně, zraněná pata ho totiž příšerně bolela. Ti kluci ho stále pronásledovali. Ve tmě je sice neviděl, ale slyšel jejich nadávky. S vypětím všech ***** se přehoupl přes ••••• zídku a utíkal ke starému domu. Jedno okno v patře bylo otevřené. Naštěstí poblíž rostl strom, takže se Johanovi podařilo vlézt oknem dovnitř. Chtěl si jen na chvíli odpočinout, jakmile si ale sedl ke krbu, vmžiku usnul. Když se po pár hodinách vzbudil, bylo ráno a v pokoji stál vysoký **hubený** muž v **obnošeném** županu.

„Promiňte,“ řekl Johan, „ale ti kluci mě chtěli zbít. To okno bylo otevřené a...“

Muž ho přerušil: „Snídání?“

Johan se na něj nechápavě podíval: „Cože?“

„Snídání,“ zopakoval muž. „To je slovo odvozené od slovesa snídat. Copak děti už nesnídají? Předpokládám, že jsi dítě. **Dosahuješ** jen malého vzrůstu a **postrádáš** ochlupení na obličeji. Mohl bys být bezvousý trpaslík, to je ale krajně nepravděpodobné. Ale dost řečí, pojďme se najíst. A mimochodem – jmenuju se Molvidsson.“ Pak zamířil ke schodům. Po chvíli přemýšlení se Johan vydal za ním. Všude ležely hromady knih: na schodišti, ve třech pokojích v přízemí a také v kuchyni. Když tam chlapec vešel, Molvidsson právě smažil omeletu. „**Chceš k tomu pivo?**“ zeptal se Johana.

„Vždyť jsem ještě dítě,“ zavrtěl Johan hlavou a vykročil ke stolu. V patě ho ale tak bodlo, až vyjel. „Včera večer jsem šlápnul na hřebík,“ vysvětlil Molvidssonovi.

Muž otevřel jednu ze svých knih: „Nesmí se tam dostat infekce. Jinak ti hrozí amputace. Hm, to vypadá jednoduše. Zraněný vypije půl láhve vodky a pak se začne pilkou řezat těsně nad kotníkem. Snad by ale stačilo tvou ránu jen ošetřit. **Přečti si to.**“

„Já číst neumím.“

„Neumíš? Umět číst je podle mě stejně potřebné jako umět dýchat. S tím něco uděláme.“

(D. Wattin: Kluk na větvi; upraveno)

max. 2 body

19 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (19.1–19.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
19.1 Molvidsson dal najevo, že považuje za nezbytné, aby člověk uměl číst.	☒	☐
19.2 Molvidsson zodpověděl Johanův dotaz týkající se původu slova snídání.	☐	☒
19.3 Od chvíle, kdy Johan šlápnul na hřebík, do chvíle, kdy se poprvé setkal s Molvidssonem, uplynulo méně než 24 hodin.	☒	☐
19.4 Podle jedné z Molvidssonových knih by člověk se zraněnou nohou měl vypít půl láhve vodky, aby se zabránilo infekci a předešlo se amputaci končetiny.	☐	☒

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

max. 2 body

20

20.1 Napište náležitý spisovný tvar slova *síla*, který patří na první vynechané místo (*****) ve výchozím textu.

20.2 Na druhé vynechané místo (•••••) ve výchozím textu patří náležitý spisovný tvar 3. stupně přídavného jména *blízky*. Napište tento tvar.

(Po doplnění náležitého tvaru musí být příslušný větný celek smysluplný a gramaticky i pravopisně správný.)

Komentář

- 20.1 tvar podstatného jména *síla* se musí shodovat s tvarem zájmena *všechna*, které je v textu užito v 2. pádě čísla množného → **sil**
- 20.2 přídavné jméno *blízky* musí být užito ve 3. stupni a zároveň se musí shodovat s tvarem podstatného jména *zídka*, které je rodu ženského a v textu je užito ve 4. pádě čísla jednotného → **nejbližší**

1 bod

21 Které z následujících tvrzení o domě, do něhož vlezl Johan, je pravdivé?

- A) Dům byl přízemní a měl minimálně čtyři pokoje a kuchyni.
B) Dům byl přízemní a měl celkem čtyři místnosti včetně kuchyně.
☒ C) Dům měl alespoň dvě podlaží a byly v něm minimálně čtyři pokoje a kuchyně.
D) Dům měl alespoň dvě podlaží a byly v něm celkem čtyři místnosti včetně kuchyně.

Komentář

Johan vlezl oknem do pokoje, který se nacházel v patře domu (*Jedno okno v patře bylo otevřené. Naštěstí poblíž rostl strom, takže se Johanovi podařilo vlézt oknem dovnitř*). Ráno Johan následuje Molvidssona ke schodišti a vydává se za ním do přízemí. Cestou si chlapec všimá, že knihy se nacházejí mj. *ve třech pokojích v přízemí a také v kuchyni*.

1 bod

22 Ve které z následujících možností je uvedena dvojice slov, jež jsou v kontextu výchozího textu antonymy?

(První slovo z každé dvojice pochází z výchozího textu a je v něm vyznačeno tučně.)

- ☒ A) hubený – obtloustlý
B) obnošeném – huňatém
C) dosahuješ – nezískáváš
D) postrádáš – nemáš

Komentář

- Slovo *hubený* je v textu užito ve významu *velmi štíhlý*; slovo *obtloustlý* má význam *poněkud tlustý, tělnatý* → slova *hubený* a *obtloustlý* jsou v daném kontextu antonymy.
- Slovo *obnošený* je v textu užito ve významu *nošením opotřebovaný*; slovo *huňatý* má např. význam *pokrytý hustými chlupy, chundelatý* → slova *obnošeném* a *huňatém* nejsou v daném kontextu antonymy.
- Slovo *dosahovat* je v textu užito ve významu *nabývat určitého rozměru*; slovo *získávat* nemá podobný význam, ale má jiné významy, např. *nabývat něčeho úsilím* nebo *přivádět někoho k nějakému názoru* → slova *dosahuješ* a *nezískáváš* nejsou v daném kontextu antonymy.
- Slovo *postrádat* je v textu užito ve významu *nemít* → slova *postrádáš* a *nemáš* nejsou v daném kontextu antonymy, ale synonymy.

1 bod

23 Která z následujících možností zachovává význam úseku podtrženého ve výchozím textu?

- A) Zeptal-li se Johana, chce k tomu pivo.
☒ B) Zeptal se Johana, chce-li k tomu pivo.
C) Zeptal-li se Johana, chceš k tomu pivo.
D) Zeptal se Johana, chceš-li k tomu pivo.

Komentář

V posuzovaném úseku se postava jménem Molvidsson prostřednictvím přímé řeči ptá Johana: „Chceš k tomu pivo?“ Pokud chceme totéž vyjádřit pomocí nepřímé řeči, sloveso *chtít* musí být užito ve 3. osobě čísla jednotného (ty chceš → on chce) a v příslušné větě musí být užita náležitá spojka (např. *jestli*, *-li*). Uvozovací věta (*zeptal se Johana*) se v tomto případě nemění.

1 bod

24 Která z následujících vět není zapsána pravopisně správně?

- A) Jeho přehnané projevy náklonnosti mi nebyly příjemné.
- B) Letáky lákaly zákazníky na velký výprodej nástěnných svítidel.
- C) Soudce nakonec zohlednil dosavadní bezúhonnost obžalovaného.
- ☒ D) Policisté našli v zadní části obchodu zlodějův **napěchovaný** batoh.

Komentář

Přídavné jméno *napěchovaný* je odvozeno příponou *-ý* od přičestí trpného *napěchován* (tvar slovesa *napěchovat*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 25

vynaložený	pozdržet	navýšit	vestavěný
vzkřísit	odlepený	společenský	přiklápnout
bezstarostný	zasklít	přeobjednat	rozzlobený

max. 3 body

25 Vypište z výchozího textu tři slova, z nichž každé obsahuje dvě předpony.

(Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

- Přídavné jméno **vynaložený** obsahuje předpony *vy* + *na*.
- Sloveso **pozdržet** obsahuje předpony *po* + *z*.
- Sloveso **přeobjednat** obsahuje předpony *pře* + *ob*.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 26–29

(1) Alespoň jeden šálek kávy denně vypije téměř každý dospělý. Jejími největšími milovníky jsou podle průzkumů Finové, kteří za rok průměrně spotřebují 12 kilogramů kávy na osobu, což je v celosvětovém měřítku bezkonkurenčně nejvíc. Lahodný mok ovšem musel svést dost bitev, ***** si vybojoval své místo na slunci.

(2) Jako první propadl pití kávy Orient. Lidé zde tento nápoj zpočátku využívali pro náboženské účely, časem však nad šálkem kávy začali probírat společenská témata a drby. Nikoho tedy asi nepřekvapí, že roku 1554 byla v Konstantinopoli otevřena první veřejná kavárna v moderním slova smyslu.

(3) Počátkem následujícího století doputovala káva do Itálie, konkrétně do Benátek. Zprvu křesťanským duchovním, kteří ji označovali za nápoj ďábla. Zanedlouho si ale získala přízeň nejen Italů, ale i Francouzů či Holanďanů. Ve Švédsku byla naopak dlouho označována za cizáckou pochutinu a někteří tamější lékaři tvrdili, že pití kávy může přivodit senilitu, či dokonce smrt.

(4) A víte, kdy se káva dostala do našich končin? Prvenství v tomto směru patří Brnu, kde se tento lahodný mok popíjel v kavárně již v roce 1702. V Praze bylo tehdy možné kávu sehnat jen v lékárnách, a to jako povzbuzující prostředek. První pražská kavárna byla otevřena roku 1714 na Malé Straně. Kavárny postupně získávaly na oblibě, a tak už koncem 19. století bylo v Praze 70 kaváren a v Brně téměř stovka.

(www.stoplusjednicka.cz; upraveno)

max. 2 body

26 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (26.1–26.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
26.1 Do Itálie se káva dostala v 17. století.	☒	☐
26.2 Na konci 19. století vzniklo v Praze celkem 70 kaváren.	☐	☒
26.3 V Praze byla v jistém období káva k dostání výhradně v lékárnách.	☒	☐
26.4 Někteří švédští lékaři v minulosti prokázali, že káva může způsobovat senilitu.	☐	☒

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

27 Kterou z následujících spojek je nutné doplnit na vynechané místo (***) v první části výchozího textu, aby dané souvětí bylo gramaticky správné a zároveň obsahovalo vedlejší větu příslovečnou časovou?**

- A) aby
- ☒ B) než
- C) jenže
- D) dokud

Komentář

Souvětí bude gramaticky správné, pokud na vynechané místo v textu doplníme spojku *aby* nebo spojku *než*. Spojka *aby* by však uvozovala vedlejší větu příslovečnou účelovou (za jakým účelem musel svést dost bitev?), správným řešením je tedy pouze spojka *než*, která uvozuje vedlejší větu příslovečnou časovou (dokdy musel svést dost bitev? → *než si vybojoval své místo na slunci*). Užití spojek *jenže* nebo *dokud* by v daném souvětí nebylo gramaticky správné.

28 Tvzení č. 1: V prvním odstavci autor textu doporučuje čtenářům, aby pili alespoň jeden šálek kávy denně.

Tvrzení č. 2: Ve čtvrtém odstavci autor textu pokládá otázku, v níž navazuje kontakt se čtenářem.

Je některé z výše uvedených tvrzení, týkajících se výchozího textu, pravdivé?

- A) Pravdivé je pouze tvrzení č. 1.
- ☒ B) Pravdivé je pouze tvrzení č. 2.
- C) Pravdivé je každé z těchto tvrzení.
- D) Pravdivé není žádné z těchto tvrzení.

Komentář

V prvním odstavci výchozího textu autor informuje čtenáře, že *alespoň jeden šálek kávy denně vypije téměř každý dospělý*, žádné doporučení ohledně pití kávy však v této větě obsaženo není. Ve čtvrtém odstavci výchozího textu autor navazuje kontakt se čtenářem prostřednictvím tzv. řečnické otázky (tj. otázky, na kterou neočekává odpověď): *A víte, kdy se káva dostala do našich končin?*

29 Ve které z následujících možností je uvedeno jak ustálené slovní spojení, jež nejspíše patří na vynechané místo (•••••) ve třetí části výchozího textu, tak odpovídající význam tohoto slovního spojení?

(Po doplnění ustáleného slovního spojení musí být výchozí text smysluplný.)

- A) Na toto místo patří *vytrhla trn z paty*, což je ustálené slovní spojení s významem *značně někomu vadit*.
- ☒ B) Na toto místo patří *byla trnem v oku*, což je ustálené slovní spojení s významem *značně někomu vadit*.
- C) Na toto místo patří *vytrhla trn z paty*, což je ustálené slovní spojení s významem *pomocť někomu v tísni*.
- D) Na toto místo patří *byla trnem v oku*, což je ustálené slovní spojení s významem *pomocť někomu v tísni*.

Komentář

Z textu vyplývá, že křesťanští duchovní ke kávě zprvu neměli kladný vztah, protože ji *označovali za nápoj ďábla*. Na vynechané místo tedy patří ustálené slovní spojení s významem *značně někomu vadit*, a to *být trnem v oku*. Ustálené slovní spojení *vytrhnout trn z paty* má význam *pomocť někomu v tísni*.

30 Přiřadte k jednotlivým definicím (30.1–30.4) větu (A–F), v níž podtržený úsek prokazatelně obsahuje příklad definovaného pojmu.

(Každý podtržený úsek posuzujte v kontextu celé věty. Žádná možnost z nabídky A–F nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

30.1 Prostředek typu I: jde o spojení dvou slov (přídavného a podstatného jména), jejichž významy se navzájem vylučují (např. <i>hlasité ticho</i>).	<u>F)</u>
30.2 Prostředek typu II: jde o přehnané, zveličelé tvrzení (např. <i>Ten jeho proslov trval snad sto let</i>).	<u>E)</u>
30.3 Prostředek typu III: jeho podstatou je, že v těsném sousedství se vyskytují slova začínající stejnou hláskou nebo skupinou hlásek.	<u>D)</u>
30.4 Prostředek typu IV: jeho podstatou je přenesení pojmenování na základě věcné nebo logické souvislosti, uplatňuje se např. ve větě <i>Vypila celý hrnek</i> (tj. vypila obsah hrnku).	<u>B)</u>
-
- A) Blížící se bouři signalizoval prudký vítr a blesky křižující oblohu.
- B) Na včerejší hodině češtiny jsme četli nějakého antického básníka.
- C) V úvodu večera hosté předali mladým novomanželům svatební dary.
- D) Po dlouhém jednání se nakonec podařilo vyjednat docela dobrou dohodu.
- E) Naše čerstvě upražená káva vás svou neodolatelnou vůní probere i z kómatu.
- F) Jeho dlouhá léta skrývané hříchy z mládí už jsou bohužel veřejným tajemstvím.

Komentář

- 30.1 Slovní spojení *veřejné tajemství* obsahuje slova, jejichž významy se navzájem vylučují: v daném kontextu má slovo *veřejný* význam *ve veřejnosti rozšířený, známý* a slovo *tajemství* má význam *něco, co je utajováno, skrýváno před prozračením*.
- 30.2 Slovo *kóma* označuje stav hlubokého bezvědomí. Tvrzení, že káva svou vůní někoho z tohoto stavu probere, je tedy zjevnou nadsázkou.
- 30.3 V podtrženém úseku dané věty se v těsném sousedství vyskytují tři slova začínající stejnou hláskou nebo skupinou hlásek: docela dobrou dohodu.
- 30.4 V posuzované větě je skutečnost, že *jsme četli antického básníka*, vyjádřena pomocí přenesení významu: slovem *básník* zde není označována osoba, ale dílo dotyčného.